

LANDSSVIK ELLER REVOLUSJON?

Av Lorentz Vogt.

Straffeloven av 1902.

Der er i straffeloven av 1902 to kapitler som har dannet grunnlaget for rettsoppjøret: Kapitel 8 og kapitel 9.

Kapitel 8 har overskriften: Forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet.

Kapitel 9: Forbrytelser mot Norges Statsforfatning og Statsverhode.

Populært sett kan man si: Kapitel 8 har sitt ansikt vendt utad. Det er forræderkapitlet. Kapitel 9 har sitt ansikt vendt innad. Det er revolusjonskapitlet.

Innen disse er det igjen paragr. 86 og 98 som har fått den avgjørende betydning.

Paragr. 86 har følgende ordlyd:

«Med hefte i minst tre år eller med fengsel fra tre år inntil på livstid straffes den som rettsstridig bærer våpen mot Norge, eller som under en krig, hvori Norge deltar, eller med sådan krig for øye yrer fienden bistand i råd og dåd eller svekker Norges eller noen med Norge forbunden stats stridsevne.»

Paragr. 98 har følgende ordlyd:

«Den som søker å bevirke eller medvirke til, at Rikets Statsforfatning ved ulovlige midler forandres, straffes med hefte i minst fem år.»

Der finnes selvfølgelig også andre paragrafer. Men disse to er de vesentlige. I

oppgjøret er paragr. 86 blitt krumtappen, mens jeg mener at paragr. 98 burde vært det.

Der er da naturlig først å dvele ved paragr. 86, og her er det igjen fortolkningen av ordene «yte fienden bistand i råd og dåd» som er det avgjørende. Hva har meningen vært med denne uttalelse? Lovens premisser inneholder intet til belysning herav. Den store straffelovkommisjons medlemmer er samtlige døde. Det er også naturlig. Det er over femti år siden kommisjonen ble oppnevnt og medlemmene var allerede den gang modne menn. Men sekretæren lever. Jeg har hatt en del konferanser med ham. Hans konklusjon var, at kommisjonen hadde gått ut fra, at bestemmelsene aldri ville få noen praktisk betydning. De var derfor ikke viet den samme inngående behandling som lovens øvrige bestemmelser. Jeg tror betraktningen er riktig, så underlig den enn kan lyde. Der var fred i Europa dengang — hadde med unntakelse av Balkan vært det i over 30 år. Men allikevel. Nettopp dengang rustet Norge som verst mot Sverige. I den politiske debatt var man ikke så nøye med å slenge forrædernavnet etter en motstander. Allikevel tenkte ingen for alvor på krig eller forræderi. Det henger sammen med en som det synes uttrykkelig

norsk egenskap: Man tenker bare for dagen. Det er også i overensstemmelse hermed at man som siste skritt til forberedelsene av oppjøret med Sverige innstiller våpenhvilsene i 1904. Det var en liten lysning i konsulatforhandlingene det år. Så hvorfor ofte noe mer på forsvar? Så konjunkturbetonet er vi. Det er vår skjebne og ulykke.

Imidlertid var sekretæren så elskverdig å låne meg en del av forarbeidene til kriminalloven av 1842 som har det samme uttrykk som straffelovens paragr. 86. En del andre forarbeider hadde jeg tidligere studert. Kriminallovens bestemmelser om landsforræderi er som loven for øvrig bygget opp etter et annet system enn straffeloven av 1902. Den har en hel skala av landsforræderi. Alle forutsetter bistand under militære operasjoner. Som forklaring til sekkebestemmelsen «yte bistand» anføres:

«I paragrafer 4 og 5 afhandles de Forbrydelser, som i Krigstid begaaes imod Staten ved at staae dens Fiender bi, uden at dog Gjærningsmændene bære Vaaben imod Staten. Forsaaavidt den Angjældende forraader til Fienden Krigsfolk, Landstrækning m. v., eller indlader sig i visse andre Foretagender, der i høieste Grad ere farlige for Staten, er Forbrydelsen belagt med Livsstraf; hvorimod Strafarbeide i første eller anden Grad er bestemt for den Bistand, der ydes Fienden udenfor de Tilfælde, som navnlig ere anførte, saasom om han understøtter Fienden ved at lade sig bruge som Speider, ved at hverve eller anskaffe Folk til hans Tjeneste, ved at forskaffe ham Krigs-Fornødenheder eller Levnetsmidler, ved at aabenbare ham Raadslag eller Beslutninger angaaende Krigsmagtens Bevægelser, meddele ham Tegninger eller Beskrivelser over Forsvarsverker, Havne, Ind- eller Udlob, eller i forrædersk Hensigt huse eller dølge Fiendens Speidere, eller ved falske Underret-

ninger bedrage Rigernes Krigsmagt eller fremmede Tropper, som med dem gjøres fælles Sag.

Selvsagt er denne oppregning ikke komplett.

Selve ordet «saasom» viser dette. Men fremstillingen karakteriserer helt fyldestgjørende begrepet «yte bistand»: Det omfatter kun forhold i forbindelse med krigshandlinger. De menn, som skrev kriminalloven av 1842, som også fedrene på Eidsvoll, visste hva krig og okkupasjon var. De første hadde opplevet både okkupasjonen i 1807 og i 1814. Fedrene på Eidsvoll hadde visstnok bare opplevet den første. Men de hadde en meget nærliggende erfaring ikke bare om okkupasjonen — også om de ubesindigheter, som en aggressiv påtalemyndighet og av folkeopinionen påvirkede domstoler kunne begå. Den siste erfaring hadde ikke de menn, som forberedte landssvikoppgjøret, selvom vi andre og vel også de selv i så henseende i dag er betydelige rikere på erfaring. Statsråd Gundersen uttalte i sitt foredrag i Den norske Saksførerforening sine tvil om man lærte noe av historien. Om ikke hver generasjon ville gjøre de samme dumheter om igjen. Det siste rettsoppgjør tyder på at hans pessimisme er berettiget. Rettsoppgjøret etter den engelske okkupasjon i 1807 var meget beskjedent i forhold til hva vi har opplevet. Men det var ille nok. Selv Nordens første jurist Anders Sandøe Ørsted beklager en del av de ting han hadde vært med på.

Når man nu søker på forskjellig vis med den best mulige juridiske bistand å balansere utenom Grunnlovens forskjellige bestemmelser pleier man gjerne å anføre som et unnskyldende moment. Ja fedrene på Eidsvoll visste ikke, hva vi har opplevet. Jovisst gjorde de så. De skrev etter å ha

Jan 1949

113393

Oppgave: Ny. m. Brønck. bok.

Spektrum 1949, 1948: An. Borgfiden: Dødsstraffen problem (2/48? 21. 2. 104) 1947: Valt Hansen: Oppg. i rettsl. med vurd. + v. etc. 1950: H. Meyer: Form v. t. v. s. 1941. 1951: Oda Munie: ...

UB M. 4. 97.

oplevet krig og okkupasjon. De skrev med krig for øye og under forhold da de selv mente, at der satt forrædere — betalte forrædere — i deres midte. Men deres erfaring tilsa dem, at det gjelder ikke bare å rase, men at livet har verdier av blivende betydning som ikke må skyves tilside for å komme enkeltpersoner eller grupper til livs. En av disse verdier er rettsikkerheten.

Å yte fienden bistand har aldri vært ment å skulle omfatte annet enn å hjelpe ham i forbindelse med pågående eller forventede krigshandlinger. I det øyeblikk de krigerske handlinger i Norge opphørte med den ubetingede kapitulasjon 10. juni 1940 og aldri ble gjenopptatt, var anledning til å yte fienden bistand borte forsåvidt angår innenlandske prestasjoner av hva art disse enn måtte være. Ut fra denne betraktning blir regjeringsadvokat Kristen Johannsens omdiskuterte uttalelse til Norges Industriforbund av 14. juni 1940 riktig. Han uttaler bl. a.

«Konsekvensen er at enhver norsk borger — eller selskap — er lovmessig berettiget til å slutte kontrakter med okkupasjonsmyndighetene om ethvert arbeid og enhver prestasjon innen rikets område».

Han lar som det vil sees spørsmålet om eksporten åpent. Bygger man på ovenstående fremstilling — men også kun under denne forutsetning — blir det betydelige, initiativrike samarbeide som nemnden for industri og omsetning og administrasjonsrådet drev med okkupantene forsvarlig — i alle fall etter 10.6.1940. Dette var situasjonen den gang. Men ble ikke krigen senere gjenopptatt? I tilfelle når? Spørsmålet er aldri reist offentlig og ble meg første gang forelagt under en konferanse med en av påtalemyndighetens representanter. Spørsmålet er interessant og det kan være naturlig å oppta det. Når en

krig opphører ved en betingelsesløs kapitulasjon er dette, uansett den militære avtales innhold, et de facto opphør av krigen i motsetning til en fredsslutning, som bringer det rettslige opphør. Er en krig opphørt de facto selv med en av overkommandoen inngått forpliktelse til ikke å ta opp kampen igjen, kan endrede faktiske forhold gjøre dette berettiget. Betegnende i så henseende var forholdene i Tyskland i 1919.

Armeen hadde kapitulert betingelsesløst. Flåten var utlevert. Krigen var forbi de facto. Så kom kravene om utlevering av «krigsforbryterne». Tyskerne tok opp spørsmålet om gjenopptagelse av krigen. Der ble også innhentet en uttalelse om de militære sjanser fra Hindenburg. Ingen var i tvil om den rettslige adgang. En annen sak var det faktisk mulige. Ble så krigen i Norge noensinde gjenopptatt og i tilfelle når? Spørsmålet er aldri stillet. Men i en rekke dommer søker man å finne et tidspunkt etter hvilket enhver «burde ha forstått», at der fremdeles var krig.

Dette tidspunkt mente man først måtte være 25. september 1940. Nu, da ville man ramme også innstillingen fra nemnden for industri og omsetning av 22. februar 1941. Selvom denne besynderlig nok ikke finnes i o. r. saksfører Røeds bok så kunne den ikke godt skjules i det lange løp. Det gikk ikke. Senere er man i en enkelt dom blitt stående ved unnakelsestilstanden i september 1941. I andre dommer har man festet seg ved 1. 1. 1942 eller ved «Statsakten» på Akershus 1. 2. 1942. Men ingen av disse tidspunkter fører til en konkret løsning fordi de ikke bygger på realiteter men på formodet ond tro. Jeg tror man skal bli stående ved at straffelovens paragr. 86 ikke kan anvendes etter 10. juni 1940 for forhold innen Norge og

forut for denne dato kun for handlinger som har hatt forbindelse med militære operasjoner. Jeg er fullt klar over at dette er i strid med alle de prinsipper — eller vel nærmest mangel på prinsipper — som er lagt til grunn for rettsoppjøret. Det medfører bl. a. at medlemskap i N.S. selv et aktivt ikke kan rammes av paragr. 86 men vel av andre eller senere bestemmelser. Der blir da lite igjen av tusenvis av sagte dommer.

Men samtidig med at paragr. 86 trer i bakgrunnen får paragr. 98 dobbelt betydning. Der er to ting, som karakteriserer denne paragraf. Den lange minimumsstraff, hele fem år, og straffarten *beffe*. Overfor folk, som har vært med på en revolusjon må man sikre seg. Derfor må tiden bli lang. Men det å gjøre revolusjon er intet infamerende. Derfor straffarten *beffe*. Der har fra statsråd Gundersens side vært gjort atskillige tankesprell for å komme over til paragr. 98. Men han har aldri tatt skrittet helt ut. Også professor Andenæs finner nu, at paragr. 98 burde vært mere anvendt.

De N.S.-folk, som bevisst har vært med på å ville omstyrte forfatningen skulle vært tatt etter paragr. 98. Som gruppe har de ikke ytet fienden bistand. Tvertom: De har forsåvidt de har vært seg situasjonen bevisst, søkt og tildels fått fiendens bistand til å omstyrte forfatningen. Det er ille nok. Men det har intet med paragr. 86 å gjøre.

Hadde man sett medlemskap i N.S. ut fra paragr. 98 og fra den kgl. anordning av '42, ville man fått et klart og renslig oppgjør. Man ville også rent psykologisk nådd bedre resultater. For det første ville de dømte ha funnet seg til rette med dom-

men. De mere aktive N.S.-menn ville ha innrømmet, at de tilsikter ved revolusjonære midler å omskifte forfatningen. Det er stemplet «landssviker» som forbitrer deres sinn. Men det ville også endret samfunnets syn på de dømte. Det ville lettet samfunnets godtagelse av dem etter sonet straff. Etter 1942 ble forbliven som medlem av N.S. gjort straffbart ved kgl. anordning. Denne mener jeg er gyldig, men kan selvfølgelig ikke gjøres gjeldende med tilbakevirkende kraft. Da den ikke er og vel heller ikke kunne bli kunngjort på ordinær vis, kan den neppe gjøres gjeldende mot andre enn dem som har fått rede på den.

De straffbare handlinger, som omtales i straffelovens kapitler 8 og 9 er av politisk art. De burde derfor være forbeholdt politiske forbrytelser. For alminnelige kriminelle forbrytelser burde man holdt seg til straffelovens bestemmelser herom. Det var folk som stjal mat bl. a. fra fangene, som tilranet seg andre folks boliger. Det var voldsmenn og torturister. Disse burde vært dømt for sine rent kriminelle forbrytelser som de kjeltringer de var. Deres forbrytelser hadde slett ikke alltid noen forbindelse med en politisk overbevisning og hvor den hadde dette var den politiske overbevisning noe helt sekundært. I en rekke tilfelle — man kan vel si i de fleste — er disse dømt som landssvikere med visse skjerpene tillegg. Det er psykologisk galt til alle sider. Først og fremst overfor de folk hvis forgåelse har vært av rent politisk karakter. Men for det annet overfor dem selv, som får en slags ideell unnskyldning for alminnelige skurkestreker. Landssvik er vel ingen særlig honorabel affære; men begrepene skifter. Hvor det

gjelder alminnelige tjuer og kjeltringer skifter begrepene ikke.

Med de gamle lover fra før 1940 kunne man tatt rettsoppgjøret. Riktig anvendt, spesielt gjennom å la paragr. 98 spille hovedrollen overfor N.S., ville man nådd hen til et begrenset men effektivt oppgjør.

Men man mente høsten 1946 at man allerede da var kommet for langt til å sadle om. Nu er man meget lenger — og der må sadles om.

Jeg skal ikke gå inn på de enkelte anordninger som er gitt, men søke videre frem ut fra min generelle innstilling.

Et særlig vanskelig kapittel er de såkalte profittørsaker eller det økonomiske landsvikoppgjør. Ifølge min oppfatning var det ikke anledning til noen økonomisk landsvik etter 10. juni 1940, forsåvidt innenrikske leveranser angår og før den tid alene for leveranser i forbindelse med krigshandlinger. En annen sak er det, at man skulle ad beskatningens vei ha gjennomført parolen fra London: «Ingen skal gå rikere ut av krigen enn han gikk inn i den». Man valgte den motsatte vei, man erklarte prinsipielt alle leveranser til og alt arbeide for okkupantene for landsvik. På den annen side knyttet man penge spørsmål til straff, slik at de som slipper straff også beholder fortjenesten på tyskerne. Endelig utvannet man hele engangsskatten, så de som hadde tjent mest slapp billigst.

Alle tør være enige om at den situasjon vi nu er kommet opp i er høyst ulykkelig med forfølgning av henved 100 000 mennesker, rent strafferettslig sett. Med stemplet «landssvik» på ennå over 100 000 som man ikke makter å ta sak mot, nemlig tyskerarbeiderne, samt hundretusener av små

og store leverandører fra fiskere og småbrukere til millionsselskaper. Alle har de samarbeidet med fienden.

Elverum.

Situasjonen skyldes den falske legende om den ubetingede motstand som det påstås ble praktisert allerede fra første stund den 9. april. Sannheten er en annen. Og et lykkelig tilfelle gjør det mulig å kartlegge situasjonen allerede fra 9. april av. Den dag var der mange forvirrede mennesker. Men der var et korps som arbeidet rolig og ufortrødent: det var Stortingets stenografkorps. Derfor har vi de stenografiske referater fra Hamar og Elverum 9. april 1940. De utgjør en del av Stortingstidende nr. 2 for 1945. Det danner grunnlaget for utviklingen under okkupasjonen. Uten at man kjenner disse aktstykker har man ingen betingelser for å gjøre seg opp noen mening. Imidlertid er det forbausende få, som har rede på dets eksistens og ennå færre, som har studert det.

Den 9. april om morgenen avviste utenriksminister Koht på Regjeringens vegne de tyske okkupasjonskrav. Spørsmålet Quisling var da ikke reist. Avvisningen foregikk uten at saken hadde vært forelagt Kongen i statsråd. Denne avvisning betegner forskjellen mellom Danmark og Norge den morgenstund. Det synes som Koht her har spilt en avgjørende rolle.

Så kom Kongens, Regjeringens og Stortingets avreise til Hamar, senere samme dag til Elverum. Der ble så holdt tre stortingsmøter, — to på Hamar og ett på Elverum. Det første Hamarmøte ble helt behersket av en redegjørelse av utenriksminister Koht. Den er interessant. Men møtet

Landsvik eller revolusjon?

bragte ingen positiv beslutning. Det ble hevet kl. 13.55 eller altså vel kl. halv to. Det neste møte ble satt til kl. 18.30, altså kl. halv syv. Mellom de to møter gikk det således ca. 5 timer. Det er i dette mellomrom at begivenhetene finner sted. Det annet Hamarmøte og Elverumsmøtet må sees nærmest som et fortløpende møte, — atskilt i to, rent geografisk sett — men uten anledning til særlige regjeringsoverlegninger i mellomtiden. I mellomrommet mellom de to Hamarmøter får Regjeringen opplysninger om den voldsomme tyske maktutfoldelse fra Narvik til svenskegrensen i syd, samt om den i Danmark truffne ordning. Disse ting kom til å prege såvel Regjeringens som Stortingets holdning.

Ministeriet Nygaardsvold.

Først behandlet man Regjeringsspørsmålet. Ministeriet Nygaardsvold stillet sine plasser til disposisjon. Kongen såvel som et enstemmig Storting henstillet til Regjeringen å bli stående om enn med adgang til supplering. Denne beslutning er meget viktig, selv om den alment holdes i bakgrunnen. Den ga Regjeringen en posisjon som ingen annen regjering i eller fra et okkupert land. Med full klarhet over den inntrådte situasjon ønsket et enstemmig Storting, at ministeriet Nygaardsvold skulle fortsette. Saken ble skarpt pointert fra Presidentstolen av Hambro der han betegner ministeriet Nygaardsvold som: «Den eneste Regjering som har internasjonal bemyndigelse og fullmakt til å opptre, selv om den sitter i fremmed land». Uttalelsen hadde brodd såvel mot Quisling som mot andre tendenser, som senere skulle komme til å gjøre seg gjeldende. Den stemplet bl.a. det systematiske undergravningsarbeide av Regjeringen, som senere ble satt igang fra hold som mente seg særlig kaller

til å representere den mest patriotiske del av vårt folk. Beslutningen måtte under alle omstendigheter bli aktuell, men særlig hvis der ikke ble noen fredelig ordning med tyskerne.

Den danske ordning.

Imidlertid ønsket Stortinget prinsipielt og enstemmig en ordning med tyskerne etter dansk mønster. Denne enstemmige beslutning var på forhånd godtatt av Kongen og en enstemmig Regjering. Overensstemmende hermed ble der sendt ekspedisjonssjef i Utenriksdepartementet Malthe Johannessen, som etter ordre var blitt tilbake i Oslo, følgende telegram:

«Tyske sendemanns henvendelse til Dem mottatt og drøftet av Regjeringen med representanter for Stortinget. Ber Dem straks meddele sendemannen at Regjeringen nå forelegger spørsmålet om fredelig ordning for Stortinget. Kan gi endelig svar sent i aften eller tidlig i morgen. Forutsetter i mellomtiden stansning kamp».

Denne henvendelse ble enstemmig tiltrådt av Stortinget hvor presidenten bl.a. uttalte:

«Går det slik som Mowinckel ønsker og som vi alle håper men kanskje ikke tror så bestemt, vil vanskelighetene være av relativt begrenset og oversiktlig art, og Regjeringen og Storting vil kunne fortsette omtrent på samme måte som Regjering og Riksdag i Danmark fortsetter sitt arbeide innen den snevre ramme som er gitt».

Denne uttalelse går igjen flere ganger om enn i en noe variert ordlyd. Variasjonene er uten betydning. Overensstemmende hermed ble der også valgt en delegasjon, som skulle reise til Oslo for å forhandle med den tyske minister. Ved dennes reise til Elverum ble forhandlingene

henlagt dit. Disse brast på ministerens krav om Quisling. — ikke på de tyske okkupasjonskrav, som man var villig til å godta på samme måte som Danmark hadde gjort det. Det ga oppraket til den ideologiske kamp mot nazismen. Man kan med et visst spring i tankegangen si: Straffelovens paragr. 98 ble ledetråden. — ingen forrykning av Statsforfatningen.

Elverumsfullmakten.

Så kommer jeg til den såkalte Elverumsfullmakt. Denne er gitt en betydning, som den aldri har hatt. La meg sitere den i dens helhet. Det har visstnok aldri vært votert over den. Men dens innhold er klart:

«Presidenten har altså (uttalelsen fremkom som en replikk) foreslått at Stortinget bemyndiger Regjeringen til inntil det øyeblikk kommer da Regjeringen og Stortingets presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste ordinære møte å varetta rikets interesser og treffe de avgjørelser og beføyelser på Stortingets og Regjeringens vegne som må ansees for påkrevet av hensyn til landets sikkerhet og fremtid.

Førre: Jeg vil spørre, hvilket hjemmel man har i grunnloven for en sådan beslutning. Jeg går ut fra at den er der, men jeg vil spørre hvilket paragraf det er.

Stray: Det gir seg selv, for vi har en bestemmelse om at Regjeringen kan gi provisoriske anordninger i det tilfelle Stortinget ikke er samlet. Det er den samme fullmakt vi gir nå.

Førre: Hvis Regjeringen har den fullmakt behøver den ikke få en ny.

Geiz: Fullmakten ligger i situasjonen, vi kan ikke begynne å granske etter paragrafer.

Presidenten: Det er en helt riktig bemerkning og Stortinget bekrefter den ved sin beslutning den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger som Regjeringen har i den tid da Stortinget ikke er samlet.

Denne siste del siteres aldri. Når man så dertil som professor Andenes i hans Statsforfatningsrett går ut fra, at Stortinget ble oppløst på Elverum — i senere utgave rettet til det mere utflytende trådte fra hverandre — kommer man til de underligste resultater, mens saken i seg selv er meget enkel: I henhold til grunnlovens prgr. 17 har Kongen en begrenset adgang til å gi anordninger, når Stortinget ikke er samlet, d.v.s. når det er oppløst. Da Stortinget ikke ble oppløst på Elverum, men man måtte forutsette at dets adgang til å holde møter kunne bli vanskelig, måtte Kongen få den fullmakt, som han ellers kun har når Stortinget er oppløst formelt. Det er hele Elverumsfullmakten.

Stortingets innkallelse.

Man har også i Presidentens ord viller legge noe annet, når han uttaler:

«Inntil det tidspunkt kommer da Regjeringen og Stortingets Presidentskap etter konferanse innkaller Stortinget til neste møte», har man derav viller slutte at Presidenten fraskrev seg retten til å innkalle til møte uten etter konferanse med Regjeringen. En sådan fraskrivelse kan ikke finne sted. Det fremgår dessuten av sammenhengen, at det hele var ment som en praktisk foranstaltning. Alle var på flyttefot. Det måtte bl. a. bli administrasjonens sak å skaffe lokale. Beregnende er det at møtet, — det siste før frigjøringen, — sluttet med følgende replikk fra Presidenten: «Dette møte er hevet og Stortingets forhandlinger er utsatt inntil nærmere kunnngjørelse og innkallelse, som forhåpentlig vil kunne skje i løpet av de aller første dage.»

Kongen i utlandet.

Referatet fra Hamar og Elverum gir også svar på et annet spørsmål: Kongens grunnlovsmessige rett til å forbli i utlan-

det under okkupasjonen. Det heter i grunnlovens paragr. 11:

I defaitismens tegn.

«Kongen skal bo innen riket og må ikke uten Stortingets samtykke oppholde seg utenfor riket lengere enn seks måneder ad gangen med mindre han for sin person vil ha tappt retten til tronen.»

Med denne bestemmelse er der tumler. Enkelte, som Quisling, mente at da seks måneder var gått hadde Kongen tappt sin rett til tronen. Andre har forsvart Kongens rett med nødstilstanden. Det første er galt. Det siste overflødig. I de av Presidenten uttalte og av Stortinget aksepterte ord om Regjeringen: «selv om den sitter i fremmede land» ligger tillatelsen også for Kongen til å bli der utover de seks måneder. Så enkel er saken. Overhodet er det forbausende hva President Hambro evner å få med under de relativt korte forhandlinger. Som referatene foreligger er de på ialt 20 sider.

Det siste møte på Hamar som Elverums-møtet stod i defaitismens tegn. Man ønsket en overenskomst med tyskerne. Denne tanke ble aldri oppgitt, før Konge og Regjering forlot landet. Det siste var i Luleå, hvor Koht med Kongens og den øvrige Regjeringens tilslutning bad om en overenskomst, noe som tyskerne forøvrig unnlot å svare på. Kronprinsen erklærte også før avreisen til London sin villighet til å bli i det okkuperte Norge for å samarbeide med Administrasjonsrådet.

Vil man forstå de anstrengelser som ble gjort i Oslo i Aprildagene 1940 for å få fjernet Quisling, må man være oppmerksom på at de var i pakt med Kongens, Regjeringens og Stortingets holdning på Hamar og Elverum 9. april. Man må være klar over, at den ubetingede motstandslinje, som man nu tillegger statsmaktene ikke er i overensstemmelse med de faktiske forhold. Det er en legende laget med bestemte formål for øye.

= deling!

Handwritten notes in Norwegian, including phrases like "Jeg vil spørre", "Det gir seg selv", and "Presidenten".

Vertical handwritten notes on the left margin, including "Behov", "Til det forberedte", and "Helt klart".